

Rapa Šuklje

Pogovor z dobitnico Ekranovega
priznanja za življenjsko delo

Špela Barlič, foto: Borut Krajnc

LEGENDARNA SLOVENSKA NOVINARKA, KRITIČARKA IN PREVAJALKA. LETNIK 1923. AKTIVISTKA OSVOBODILNE FRONTE, LETA 1944 INTERNIRANA V TABORIŠČE RAVENSBRÜCK. OD LETA 1948 PA DO UPOKOJITVE ZVESTA RADIU LJUBLJANA, KJER JE DELOVALA KOT KULTURNA NOVINARKA IN UREJALA ODDAJO GREMO V KINO, KI JE POD ISTIM IMENOM NA SPOREDU ŠE DANES. NAPISALA JE TUDI ŠTEVILNE GLEDALIŠKE IN LITERARNE KRITIKE, ŠTUDIJE O SLOVENSkih IGRALCIH, LITERARNO ZGODOVINSKE ŠTUDIJE ZA KNJIŽNO ZBIRKO STO ROMANOV TER PREVAJALA WILDA, HAMSUNA, SESTRE BRONTĚ, VIRGINIO WOOLF, DÖBLINA, FREUDA IN ŠE MNOGE DRUGE. BILA JE TUDI ENA OD USTANOVITELJEV REVIJE *EKRAN*, KI SE JE LETOS, OB 50-LETNICI DELOVANJA, ODLOČILA ZAČETI S PODELJEVANJEM STANOVskega PRIZNANJA, NAMENJENEGA POČASTITVI NAJZASLUŽNEJŠIH DOMAČIH FILMSKIH PUBLICISTOV IN KRITIKOV. GOSPA RAPA ŠUKLJE JE PRVA DOBITNICA PRIZNANJA REVIJE *EKRAN*.

Gospa Šuklje, svoj pečat ste pustili na številnih področjih umetnosti. Pisali ste o filmu, gledališču, literaturi ... Bi lahko rekli, da je film vaša najljubša umetnostna zvrst?

Tega danes ne bi mogla več trditi. Film je bil tista prva ljubezen, ki me je strašno prevzela, danes pa imam razne umetnostne zvrsti čisto lepo razvrščene, ampak ne po tem, katera mi je bolj in katera manj ljuba. Moram pa priznati, da za film v resnici nisem nikoli imela posebno »dobrih oči«. Nisem posebno dobra opazovalka in sem se morala teh stvari kar malo priučiti – prebrati knjige, gledati veliko filmov in spremljati razprave o njih.

Po izobrazbi pa ste pravnica in literarna komparativistka. Kako to, da je v vašem življenju prevladalo kulturno polje delovanja?

Ker je bilo to moje prvotno zanimanje. Pravnica sem postala samo zato, ker je bilo v letih, ko sem se odločala za študij, strašno težko priti do službe, mi pa smo imeli takrat v hiši patentno pisarno, ki je potrebovala pravnika. Ampak čeprav me je zgodovinski del prava zelo zanimal, me nikoli ni zares mikalo delati kot pravica.

In tudi nikoli niste?

Po vojni so me ujeli na cesti in mi rekli, naj grem v službo. Postala sem tajnica pomočnika ministra za gradnje. Kasneje so me premestili na pravni oddelek in takrat se je začela moja kalvarija. Vsak dan sem prihajala domov jokati, ker sem se tamkaj počutila

odveč. Potem sem nekega dne vzela korajžo skupaj in jim rekla, da grem naprej študirat, ker želim doktorirati. S tistim študijem potem ni bilo kaj dosti, pač pa sem dobila službo pri Viba filmu. Pri snemanju prvega slovenskega povojnega celovečernega filma *Na svoji zemlji* (1948) sem delala kot tajnica režije, ampak sem bila pri tem približno tako nesposobna, kot sem bila nesposobna kot tajnica pomočnika ministra za gradnje, ker nisem znala lepo postreči njegovim gostom.

Nato sem šla najprej študirat umetnostno zgodovino, ker je bil moj mož umetnostni zgodovinar, od tam pa sem spet pobegnila, tokrat k dr. Antonu Ocvirku na primerjalno književnost. To pa je bilo tisto, kar me je resnično intimno zanimalo, in na tem področju sem se kasneje tudi malo udejstvovala – napisala sem vrsto spremnih besed h knjigam v zbirki *Sto romanov*, prevajala ...

Kako pa ste potem prišli na radio?

Mož svak Mirč Kragelj me je nekega dne čisto enostavno zvlekel tja. Jaz sem se pred tem zarotila, da na radio ne grem nikoli, ker sem imela z njim grozno slabe izkušnje: kot aktivistka OF sem bila zaprta na policiji, kjer so stalno na ves glas navijali Radio Ljubljana, zato da so malo prikrili krike, ko so topli ljudi. To je spomin, ki človeku radio zelo zagreni, ampak, navsezadnje, ko sem videla, da nisem ne za to ne za ono, na radiu so me bili pa pripravljeni vzeti, sem šla pač tja. In potem sem se tam res zelo dobro počutila – tako dobro, da sem tam ostala vse do upokojitve.

Tudi oddaja *Gremo v kino*, ki ste jo urejali, je na sporedu še danes.

To oddajo sem prevzela, ko je bila še v povojih. Zasnovala jo je Kristina Brenkova, imenovala pa se je *Filmska oddaja*. Meni se je to zdelo malo dolgočasno in sem jo na predlog Vena Tauferja preimenovala v *Po kinu se dobimo*. Imeli smo tri kritike, ki so se dobili po kinu in se pogovarjali o ogledanem filmu. Ta format je kmalu postal pretesen, ker je lahko zajel le ljubljanski program, medtem pa se je filmska kultura na Slovenskem razcvetela in premiere se niso več dogajale samo v ljubljanskih, ampak tudi v mariborskih, kranjskih in celjskih kinematografih. Teritorij se je razširil, zato sem poiskala sodelavce z različnih koncev Slovenije in oddajo, ponovno po nasvetu Vena Tauferja, preimenovala v *Gremo v kino*. K sodelovanju sem pritegnila tudi gospoda Jančarja, strokovnjaka v naši diskoteki, ki je oddajo opremljal z glasbo, tako da je bila čim bolj privlačna. Meni se je zdelo, da če že delamo reklamo za neko stvar, je bolj kot to, da je oddaja visoko strokovna, pomembna, da je privlačna in živahna.

V čem je torej po vašem mnenju smisel filmske kritike?

O tem, kakšen je smisel filmske ali katerekoli umetnostne kritike, bi lahko razpravljali na dolgo in široko, ampak smisel oziroma namen naših radijskih filmskih kritik je bil predvsem privleči ljudi v kino pogledat tiste filme, ki so tega vredni. Zato resnično uničujočih kritik ni bilo veliko, čeprav se je vedno videlo, če se nam kaj ni zdelo ravno najboljše.

Vi ste nasploh znani kot zelo prizanesljiva kritičarka.

Zelo nerada pišem odklonilo, to pa zato, ker človek vedno ne hote pomisli, koliko ljudi se je trudilo za to, da je nastal nek film.

Pa so ljudje v tistih časih, ko ste urednikovali, veliko dali na glas kritike?

Na radiu smo imeli posebno službo, ki je spremljala na radio poslana pisma in odmeve po časopisih, in moram reči, da je imela oddaja zelo veliko poslušanost, kar mi je bilo v čast in veselje. Tudi po tem, ko jo je za mano prevzel gospod Marjan Strojan, je bila še vedno zelo priljubljena.

V oddaji ste poročali tudi o dogajanju na filmskih festivalih, ki ste jih obiskovali ...

Res je. Sprva smo poročila s festivalov dobivali iz Beograda, s tamkajšnjega radia, kjer je področje filma pokrivala Irma Flis. Hodila je na festivale in nam je potem pošiljala poročila v slovenskem jeziku. Potem me je nekega dne naš šef vprašal, če bi tudi jaz šla. Sem rekla, da z veseljem, če bo poskrbljeno tudi za dnevnice. No, z dnevniciami je šlo vedno na tesno, ampak neka-ko smo speljali. Najprej sem začela obiskovati beneški festival, ki je bil blizu, potem cannskega, ki je bil osrednji, in nazadnje še Berlinale. Tam sem se pa najbolj udomačila in vztrajala zelo dolgo – do leta 1991.

Se s teh festivalov morda spomnite srečanja s kakšnim vam še posebej ljubim filmskim ustvarjalcem?

Veste, jaz nisem zelo družaben človek in intervjuji mi niso nikoli posebej ležali, čeprav sem jih nekaj vendarle naredila. Veliko raje pa sem samo poročala. Poleg tega smo še vedno dobivali intervjuje iz Beograda od Irme Flis, ki so jo takšni pogovori zelo veselili in je bila v njih tudi dobra. Jaz sem se raje držala bolj zase. Svoje delo sem skušala dobro opraviti in imeti pri tem čim manj stikov z ljudmi.

Omenili ste gospo Irmo Flis, prav tako eno od pionirk radijske filmske kritike, Slovenko, ki je leta 1954 postala urednica filmske redakcije Radia Beograd. Zanimivo se mi zdi, da ste pri nas ledino na tem področju orale ženske – danes smo v veliki manjšini ...

Za razliko od gledališke filmska kritika ni veljala za nekaj posebno uglednega. Tako so tisto, kar ni bilo tako ugledno, pač pograbile ženske. Začela je Kristina Brenkova, nato jaz, potem so se na tem področju uveljavile še druge, Stanka Godnič, Vesna Marinčič ...

Vi ste delali predvsem na radiu, bili pa ste tudi ena od ustanoviteljic naše revije.

Nekje je bilo treba začeti in na radiu je bilo najlažje – nekdo je nekaj napisal, nekdo drug je prebral in je bilo. Nič ni bilo treba tiskati, nobenih težav nismo imeli. *Ekran* pa je bil že težava. Ampak ljudje, kot je Milan Ljubić, in podobni so hoteli imeti eno takšno resno revijo za področje filma in smo jo pač naredili.

Se še spomnite prve številke in odziva nanjo?

Seveda se je spominjam. Tudi zelo lepe fotografije Milene Dravić na naslovnici ... Pisali so jo sami mladi filmski navdušenci. Tudi brala se je dobro. Odziv je bil ohrabrujoč, revija se je celo prodajala in smo poslej delali s toliko večjim veseljem.

Še vedno hodite v kino?

Zadnje čase zelo malo, imam pa ljubega znanca, ki mi redno prinaša filme. Seveda izbira filme po svojem okusu, tako da s tekočim programom v naših kinematografih v resnici nimam stika. Mogoče sem zato tudi videla kakšen vestern več, kot bi se mi zdelo nujno potrebno, sicer pa se imamo prav lepo. Vsak teden imamo dva filmska večera – ob sredah in ob sobotah. In gledamo filme, diskutiramo o njih, zraven še povečermamo ...

Danes ljudje tako ali tako filme vse manj gledajo v kinu.

V kino hodijo zaljubljeni parčki, ker se imajo tam bolj fino kot doma. Sicer pa je film lepo gledati v kinu predvsem zaradi publike. Zaradi odmeva sodelujočega občinstva.

Koliko spremljate današnjo filmsko publicistiko?

Ponavadi preberem kritike v časopisih, ampak moram reči, da me tisto, kar napišejo naši kritiki, bolj redko zvabi k ogledu ...

Smo preveč negativni?

Preveč strokovni. Če delaš za široke množice, je treba o stvari, o kateri pišeš, najprej nekaj vedeti in biti potem pri pisanju, kolikor je mogoče, poljuden, po možnosti pa ob tem še zabaven. Sicer kritika nima nobenega smisla.